

5. SINIF MATEMATİK DERS KİTABININ TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ ERDEM-DEĞER-EYLEM ÇERÇEVESİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mustafa KAHRAMAN**, Abdullah Çağrı BİBER***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye Yüzyılı Maarif Model'inin 2024-2025 eğitim-öğretim yılı itibarıyla ilk kez uygulanmaya başlandığı dönemde, okullarda kullanılan 5. sınıf ders kitabının "Erdem-Değer-Eylem" çerçevesi açısından incelenmesidir. Modelin ilk kez uygulandığı eğitim-öğretim yılında okutulan ders kitaplarının özellikleri ve ne tür yenilikleri içerdikleri konusunda araştırma yapma, modelin ve ders kitaplarının gelişimi için önemlidir. Bir doküman inceleme çalışması olan araştırmada 5. sınıf matematik ders kitabında yer alan metinler, görseller ve etkinlikler betimsel analiz yöntemine göre "Erdem-Değer-Eylem" çerçevesine göre incelenmiştir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde 20 değer işlenmiştir. Belirlenmiş olan değerlerin 9 tanesinin 2018 yılı öğretim programında da yer aldığı 11 değer (çalışkanlık, estetik, tasarruf, sorumluluk, vatanseverlik, saygı, adalet, duyarlılık, özgürlük, temizlik ve dürüstlük) ise kitap içeriğine yeni eklendiği belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, 5. sınıf Matematik Ders Kitabında en çok üzerinde durulan değerlerin tasarruf, estetik ve duyarlılık olduğu, en az ise özgürlük ve dürüstlük değerlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Adalet, çalışkanlık, saygı, sorumluluk, temizlik ve vatanseverlik değerlerine eşit sayıda yer verildiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Matematik dersi, erdem değer eylem çerçevesi, Türkiye yüzyılı maarif modeli, matematik dersi öğretim programı, matematik ders kitabı

EXAMINATION OF FIFTH GRADE MATHEMATICS TEXTBOOK IN TERMS OF TURKISH CENTURY EDUCATION MODEL VIRTUE-VALUE-ACTION FRAMEWORK

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the 5th grade textbook used in schools in the period when the Turkey Century Education Model was first implemented as of the 2024-2025 academic year in terms of the "Virtue-Value-Action" framework. Conducting research on the characteristics of the textbooks taught in the academic year when the model was first implemented and what kind of innovations they contained is important for the development of the model and textbooks. In the research, which is a document review study, the texts, visuals and activities in the 5th grade mathematics textbook were examined according to the "Virtue-Value-Action" framework according to the descriptive analysis method. 20 values were processed in the Turkey Century Education Model Virtue-Value-Action Framework. It was determined that 11 values (diligence, aesthetics, thrift, responsibility, patriotism, respect, justice, sensitivity, freedom, cleanliness and honesty), 9 of which were also included in the 2019 curriculum, were newly added to the content of the book. According to the results obtained, it was observed that the most emphasized values in the 5th grade Mathematics Textbook were thrift, aesthetics and sensitivity, while the least emphasized values were freedom and honesty. It was determined that the values of justice, diligence, respect, responsibility, cleanliness and patriotism were given equal places.

Keywords: Mathematics course, virtue value action framework, Türkiye century education model, mathematics course curriculum, mathematics textbook

Giriş

Değerler bir ülkenin sosyal, kültürel ve bilimsel yargılarını içermekte ve eğitim yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılması sağlanmaktadır (Dökme ve Tunçer, 2022). 21. yüzyılın dönüşen ve hızla değişen toplumsal yapısı, bireylerden yalnızca akademik bilgiyle donanmış olmalarını değil, aynı zamanda ahlaki sorumluluk bilinciyle hareket eden, erdemli ve değerlerine bağlı bireyler olmalarını da beklemektedir (Demirtaş ve Güner, 2022). Bilgi çağında yetişen bireylerin sadece teknik bilgiye sahip olmaları yeterli görülmemekte, bunun yanı sıra bu bilgiyi

** Öğretmen Mustafa KAHRAMAN mstfakhrmn7@gmail.com

*** Prof. Dr. Abdullah Çağrı BİBER acbiber@kastamonu.edu.tr Kastamonu Üniversitesi

etik temelli bir yaklaşımla kullanmaları beklenmektedir. Ayrıca bireylerin sosyal ilişkilerinde adalet, empati, saygı gibi değerlere uygun davranışları da son derece önemli hale gelmiştir (Sungur ve Kaya, 2023).

Eğitimin en temel işlemlerinden biri bireyin kişisel, sosyal ve ahlaki gelişimini destekleyerek bütüncül bir insan modeli inşa etmektir. Bu kapsamda değerler eğitimi, bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlayabilmeleri, sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri, kendilerini ve başkalarını anlayabilmeleri, kararlarını etik temelli alabilmeleri açısından temel bir yere sahiptir (Aydoğdu, 2021). Bu anlayışla Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), bireyin akademik başarıya ulaşmasının ötesinde, erdemli ve değerlerine sahip çıkan bireyler yetiştirilmesini önceleyen *Türkiye Yüzyılı Maarif Modelini* geliştirmiştir (MEB, 2023).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, eğitimde bütüncül bir yaklaşımı esas alarak öğrencilerin zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimlerini bir arada ele alan bir çerçeve sunmaktadır. Modelin temelini oluşturan *Erdem-Değer-Eylem* yaklaşımı, bireyin iç dünyasında taşıdığı ahlaki meziyetler ile toplumsal yaşamdaki ortak değerlerin birleşmesini ve bu birlikteliğin davranışa dönüşmesini hedeflemektedir (Karakuş, 2023). Erdem; bireyin karakterini, değer; toplumla kurduğu ilişkiyi, eylem ise bu değerlerin yaşama geçirilmesini temsil etmektedir (MacIntyre, 1981; Taylor, 1991). Bu model, yalnızca sözel derslerde değil, matematik gibi bilişsel becerilere dayalı derslerde de uygulanabilir bir çerçeve sunmaktadır. Matematik dersinde karşılaşılan problemler, sabır, dikkat ve çözüme yönelik kararlılık gibi erdemleri destekleyebilirken; grup çalışmaları iş birliği, saygı ve adalet gibi değerlerin deneyimlenmesini sağlamaktadır (Yıldırım ve Uçgun, 2020). Bu noktada ders kitapları, değerlerin öğrencilerle buluşmasında en temel araçlardır. Öğrenciler ders kitapları aracılığıyla hem akademik bilgiye hem de karakter gelişimini destekleyen içeriklere ulaşabilirler. Ancak bu aktarımın etkili olabilmesi için, kitap içeriklerinin bilinçli ve planlı bir yapıda şekillendirilmesi gerekmektedir (Taşdemir, 2019). Mevcut uygulamalarda, özellikle sayısal ders kitaplarında değerlerin yer alma düzeyi ya yetersizdir ya da dolaylı şekilde sunulmaktadır (Çetin vd., 2021; Özkaya & Duru, 2020; Teker & Ellez, 2022). Bu durum, matematik dersinin hem kişisel gelişime hem de toplumsal değerlerin kazandırılmasına hizmet etmesini zorlaştırmaktadır. Halbuki yaşam temelli, değer odaklı etkinlikler, öğrencilerin hem matematiksel becerilerini hem de karakter gelişimini birlikte destekleyebilir.

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, Türkiye Yüzyılı Maarif Model'inin 2024-2025 eğitim-öğretim yılı itibarıyla ilk kez uygulanmaya başlandığı dönemde, okullarda kullanılan 5. sınıf ders kitabının *Erdem-Değer-Eylem* çerçevesi açısından incelenmektir. Bu kitapta sunulan içeriklerin değer aktarımına ne düzeyde katkı sağladığı, öğrencilere hangi erdemlerin kazandırıldığı ve bu kazanımların eyleme dönüşmesini sağlayacak etkinliklerin bulunup bulunmadığı bu çalışmanın temel sorunsalını oluşturmaktadır. Modelin ilk kez uygulandığı

eğitim-öğretim yılında okutulan ders kitaplarının özellikleri ve ne tür yenilikleri içerdikleri konusunda araştırma yapma, modelin ve ders kitaplarının gelişimi için önemlidir.

Yöntem

Araştırma Modeli

5. sınıf matematik ders kitaplarının Erdem-Değer-Eylem çerçevesinde incelenmesinin amaçlandığı bu araştırma, nitel desene sahip bir doküman inceleme çalışmasıdır. Nitel araştırma, incelediği probleme ilişkin sorgulayıcı, yorumlayıcı ve problemin doğal ortamındaki biçimini anlama uğraşı içinde olan bir yöntemdir (Guba ve Lincoln, 1994; Klenke, 2016). Doküman inceleme yöntemi, araştırmanın verilerini birincil veya ikincil kaynak olarak nitelendirilen çeşitli dokümanların gözden geçirilmesi, sorgulanması olarak tanımlanmaktadır (Özkan, 2019).

Çalışma Materyali

Bu çalışmada kullanılan materyal, 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı'nda okutulan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline uygun olarak hazırlanan 5. sınıf Matematik ders kitabıdır ve 1. ve 2. Kitap şeklinde iki kitaptan oluşmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları [MEB], 2024). Hazırlanmış olan 1. Matematik Ders Kitabı birinci dönem (güz) kullanılmakta ve kitapta 3 tema yer almaktadır. Bu temalar; Geometrik Şekiller, Sayılar ve Nicelikler (1): Doğal Sayılar ve İşlemler, Geometrik Niceliklerdir. Hazırlanmış olan 2. Matematik Ders Kitabı ise ikinci dönem (bahar) kullanılmakta ve kitapta 4 tema yer almaktadır. Bu temalar; Sayılar ve Nicelikler (2): Kesirler, İstatistiksel Araştırma Süreci, İşlemlerle Cebirsel Düşünme, Veriden Olasılığadır. (5. sınıf Matematik Ders Kitabı, MEB Yayınları, 2024).

Süreç

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programında yer alan Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi üç ana değer (saygı, adalet, sorumluluk) üzerine oluşturulmuştur (Ortaokul Matematik Dersi Öğretim Programı. MEB, 2024). Tablo 1'de araştırmanın erdem-değer-eylem çerçevesinde ortaya konulan kavramların sınıflandırılmış hali sunulmaktadır.

Tablo 1. Erdem-Değer-Eylem

Huzurlu Aile ve Toplum	Huzurlu İnsan	Yaşanabilir Çevre
<i>Sevgi</i>	<i>Sabır</i>	<i>Duyarlılık</i>
<i>Dostluk</i>	<i>Tasarruf</i>	<i>Merhamet</i>
<i>Vatanseverlik</i>	<i>Çalışkanlık</i>	<i>Temizlik</i>
<i>Yardımseverlik</i>	<i>Mütevazılık</i>	<i>Estetik</i>
<i>Dürüstlük</i>	<i>Sağlıklı Yaşam</i>	
<i>Aile Bütünlüğü</i>	<i>Mahremiyet</i>	
<i>Özgürlük</i>		

Verilerin Analizi

Bu araştırmanın verilerini oluşturan matematik ders kitabında yer alan metinler, görseller ve etkinliklerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde veriler programlı ve açık şekilde tasvir edilir ve daha sonra yapılan açıklamalarla yorumlanır ve sonuca varılır (Doğan ve Gülüşen, 2011). Kitapta yer alan metinler, görseller ve etkinlikler incelenerek Tablo 1’de erdem-değer-eylem çerçevesinde sunulan kavramlara göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen verilerin frekansları (f) Excel aracılığıyla hesaplanmış ve tablolar halinde sunulmuştur. Kodlamaların güvenilirlik ve geçerliliğini artırmak için matematik eğitimi alanında uzman iki akademisyenden görüş alınmıştır. Analizler ise 2024-2025 eğitim öğretim yılında beşinci sınıflarda ders veren iki matematik öğretmeni tarafından gerçekleştirilmiştir. Her iki öğretmen tarafından bağımsız olarak yürütülen kodlama çalışmasının güvenilirliği Miles ve Huberman (1994) güvenilirlik formülü kullanılarak %89 olarak hesaplanmıştır [Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)]. Bu oranın %70’in üstünde olması çalışmanın güvenilirliği sağlama açısından kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir (Miles ve Huberman, 1994).

Bulgular ve Yorum

İki kitaptan oluşan 5. Sınıf Matematik ders kitabının ilk bölümünde yer alan metinler, görseller ve etkinliklerin Erdem-Değer-Eylem dağılımı Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. 1. Ders Kitabında Erdem-Değer-Eylem Dağılımı

Değerler	Temalar			Toplam
	1. Geometrik Şekiller	2. Sayılar Nicelikler	3. Geometrik Nicelikler	
Çalışkanlık	-	1	-	1
Estetik	3	1	1	5
Saygı	-	-	1	1
Sorumluluk	-	1	-	1
Tasarruf	-	2	-	2
Vatanseverlik	1	-	-	1
Toplam	4	5	2	11

Tablo 2’ye göre 1. Kitapta en çok estetik değerinin ele alındığı, en az ise çalışkanlık, sorumluluk, saygı ve vatanseverlik değerinin ele alındığı görülmektedir. Yine bu kitapta Maarif Modelin ele aldığı 20 değerın sadece 6 tanesine yer verildiği tespit edilmiştir.

5. sınıf 1. Matematik ders kitabının 1. teması *Geometrik Şekiller*dir. Bu tema içeriğinde *estetik* ve *vatanseverlik* değerleri işlenmiştir. Tablo 2’ye göre, 1. Temada 3 farklı durumda estetik değerinin, 1 durumda ise vatanseverlik değerinin baskın olarak işlendiği görülmektedir.

1. Kitabın Geometrik Şekiller Temasında yer alan etkinlikler için yapılan analizlerden bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Etkinlik 2
Düzgün Çokgenlerle Süsleme

Aşağıda düzgün çokgenlerle oluşturulmuş bazı süsleme örnekleri verilmiştir.

Kadriye Hanım, mutfak dolaplarını düzgün çokgen şeklindeki yapışkanlı kâğıtlarla kaplamak istiyor. Yukarıdaki gibi birkaç örnek baktıktan sonra kâğıtların tasarımını çocuklarına yaptırmaya karar veriyor. Bu amaçla keserek ve yapıştırarak çalışabilmeleri için eşkenar üçgen, kare, düzgün beşgen, düzgün altıgen çizimlerini içeren çok sayıda çıktı alıyor. Kızı İlkey'dan tek çeşit düzgün çokgen, oğlu Eren'den ise iki veya daha çok çeşit düzgün çokgen kullanarak tasarım yapmasını istiyor. İlkey ve Eren'e yardım ediniz.

Şekil 1. Geometrik şekiller teması estetik değer örneği

Şekil1 incelendiğinde, 1.Kitap sayfa 66'da verilen etkinlikte öğrencilere görsel örnekler sunarak, öğrencilerden geometrik şekilleri kullanarak özgün tasarımlar üretmeleri istenmektedir. Bu etkinlik sayesinde öğrencilerin estetik değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

Yaşam Çiçeği

Yandaki yaşam çiçeği örneğinde çemberlerin kesişim ve merkezlerini kullanarak hangi çokgenleri oluşturabilirsiniz? Ölçüsüz cetvelle çizmeye çalışınız?

Karekodu okutarak konu ile ilgili dinamik matematik yazılımı

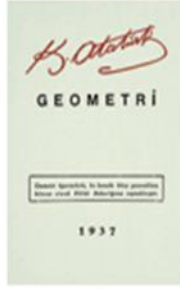
Şekil 2. Geometrik şekiller teması estetik değer örneği

1. Kitap, Sayfa 81'de yer alan Şekil 2'de verilen yaşam çiçeği görseli üzerinde kesişim noktaları kullanılarak farklı çokgenler üretmeleri istenerek estetik değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

Bunları Bilelim

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Başöğretmen Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk, yazdığı "Geometri" kitabında öğrencilerin geometri kavramlarını daha uzun süre akıllarında tutabilmeleri ve bunların adı geçtiğinde anlamını zihinlerinde daha kolay canlandırabilmeleri için geometrik kavramları Türkçeleştirmiştir.

Bu kitap incelendiğinde "üçgen", "dikey dörtgen" (dikdörtgen), "kare" ve "beşgen" gibi çokgenlerin tanımlandığı görülür.

Şekil 3. Geometrik şekiller teması vatanseverlik değer örneği

1. Kitap, Sayfa 68'de yer alan ve Şekil 3'te görülen *Bunları Bilelim* kısmında Atatürk'ün *Geometri* kitabında çokgenlerin isimlendirilmesine yönelik örnekler incelenerek öğrencilerin kültürel mirasa değer vermeleri sağlanır ve vatanseverlik değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

5. sınıf 1. Matematik ders kitabının 2. teması *Sayılar ve Nicelikler*dir. Tablo 2'ye göre bu tema içeriğinde *çalışkanlık*, *estetik*, *sorumluluk* ve *tasarruf* değerleri işlenmiştir. 2. Temada 2 farklı durumda tasarruf değerinin, birer durumda ise çalışkanlık, estetik ve sorumluluk değerinin baskın olarak işlendiği görülmektedir.

Kitabın 97. sayfasında yer alan etkinlikte öğrencilerin yaptığı araştırmalar incelenirken, doğru ve güvenilir bilimsel bilgiye ulaşmanın önemi vurgulanarak, öğrencilerin çeşitli fikir ve argümanlara açık olmaları teşvik edilerek çalışkanlık değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

Sayfa 124'te yer alan *Napier'in Kemikleri* performans görevinde pano oluştururken öğrencilerin estetik açıdan özgün eserler ortaya koymaları istenerek estetik değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

Sayfa 106'da yer alan etkinlikte 11 Kasım tarihinin *Milli Ağaçlandırma Günü* olarak kutlanmasından, ağaç dikme kampanyasının tüm yurttan uygulanması ve ağaç dikmenin bir görev olduğunu öğrenmeleri istenerek sorumluluk değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

1. Kitabın Sayılar Nicelikler Temasında yer alan etkinlikler için yapılan analizlerden bazı örnekler aşağıda verilmiştir

Şekil 4. Sayılar ve nicelikler teması tasarruf değer örneği

Sayfa 111’de yer alan ve Şekil 4’te kâğıt tasarrufu ve kâğıt geri dönüşümüne dikkat çekerek ve geri dönüşüme destek olmak amacıyla *Atık Kâğıt Toplama Kampanyası* başlatılmış bu sayede öğrencilerin tasarruf değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

Sayfa 117’de yer alan örnekte farklı marka ürünlerin fiyatları verilerek *Hangi ürün alındığında en uygun fiyata mal edilir?* diye sorarak öğrencilerin tasarruf değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

5. sınıf 1. Matematik ders kitabının 3. teması *Geometrik Nicelikler*dir. Bu tema içeriğinde *estetik* ve *saygı* değerleri işlenmiştir. 3. Temada 1’er farklı durumda estetik ve saygı değerinin baskın olarak işlendiği görülmektedir.

Ayrıca kitabın 37. Sayfasındaki performans görevinde çember, doğru, doğru parçası ve çokgenlerden oluşan özgün ve estetik tasarım çalışmaları (logo, kitap kapağı, halı veya kilim deseni tasarımı, çini gibi) performans görevi olarak verilerek ve pano hazırlanarak, öğrencilerin estetik değerini kazanmaları hedeflenmiştir. Sayfa 155’te yer alan performans görevinde öğrencilere kareli bir alan üzerinde piksel sanatı ile aynı çevre uzunluğuna ya da aynı alana sahip farklı dikdörtgenler kullanarak bir görsel oluşturmaları istenerek estetik değerini kazanmaları amaçlanmıştır. Tema içerisinde yer alan sınıf içi uygulamalarda sınıf içi tartışmalar yapılabildiği için bu tartışmalarda öğrencilerin düşüncelerini açıkça ifade etmelerine, soru sormalarına ve birbirlerini saygı çerçevesinde dinlemelerine fırsat tanımaları istenerek saygı değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

İki kitaptan oluşan 5. Sınıf Matematik ders kitabının ikinci bölümünde yer alan metinler, görseller ve etkinliklerin Erdem-Değer-Eylem dağılımı Tablo 3’de sunulmaktadır.

Sayfa 38’de yer alan ve Şekil 5’te görülen etkinlikte eşit büyüklükte yapılmış çikolatalı ve çilekli pasta görseli verilerek çikolatalı olan pastayı 8 eşit dilime ve çilekli olan pastayı 10 eşit dilime ayırarak öğrencilerden üçer dilim paylaştıklarında adil olup olmadığını sorarak öğrencilerin adalet değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

Gücünü petrol türü yakıtlardan değil de elektrikten sağlayan araçlara elektrikli araç denilmektedir. Elektrikli araçlar, hem çevre dostu olması hem de yakıt tasarrufu sağlaması nedeniyle tercih edilmektedir. Dünya genelinde birçok otomobil üreticisi elektrikli otomobil üretimi üzerine çalışmaktadır. Üretilen modele göre farklı kapasiteleri olan batarya türlerine sahip elektrikli otomobiller bulunmaktadır.

Şekil 6. Sayılar ve nicelikler teması duyarlılık ve tasarruf değer örneği

Sayfa 31’de yer alan ve Şekil 6’da görülen örnekte elektrikli araçların çevre dostu olduğu ve yakıt tasarrufu sağlaması amacıyla tercih edildiği anlatılarak öğrencilerde duyarlılık ve tasarruf değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

ALİŞVERİŞ FİŞİ		
Tarih : 12.03.2024		
Saat : 09.25		
Fiş No : 0025		
Ürün	KDV	Tutar
Ekmek	%1	7,50 TL
Yoğurt	%1	36,25 TL
Deterjan	%20	52,90 TL
Toplam KDV Tutarı		11,01 TL
Toplam Tutar		96,65 TL

Yanda bir alışveriş fişi örneği verilmiştir.

Alışveriş fişleri incelendiğinde tutar bölümlerinde virgüllü ifadeler ve KDV bölümünde ise % sembolleri görülür.

KDV, Katma Değer Vergisi’nin kısaltmasıdır. Katma Değer Vergisi, aldığınız herhangi bir üründen devlete peşin olarak ödediğiniz bir vergi türüdür. Her devletin vatandaşlarından aldığı çeşitli vergi türleri bulunmaktadır. Bu vergileri ödemek bir vatandaşlık görevidir.

Şekil 7. Sayılar ve nicelikler teması sorumluluk ve vatanseverlik değer örneği

Sayfa 20’de yer alan ve Şekil 7 ‘de gösterilen örnekte alışveriş fişleri üzerinden ürünlerin fiyatı ve Katma Değer Vergisi (KDV) gibi durumlar incelenerek, bilinçli harcama yapmanın ve vergi ödemenin toplumsal görev olduğunu anlamaları istenerek sorumluluk ve vatanseverlik değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

5. sınıf 2. Matematik ders kitabının 5. Teması *İstatistiksel Araştırma Süreci*dir. Bu tema içeriğinde *duyarlılık, dürüstlük, tasarruf ve temizlik* değerleri işlenmiştir. 5. Temada 3 farklı

durumda tasarruf, 2'şer farklı durumda temizlik ve duyarlılık ve 1 farklı durumda ise dürüstlük değerinin baskın olarak işlendiği görülmektedir.

Sayfa 64'te yer alan etkinlikte elektrik tüketimi, gıda alışverişi, günlük plan, su tüketimi gibi günlük yaşam durumlarını içeren enerji tasarrufu planları uygulamasına yönelik araştırma sorusu oluşturmaları duyarlılık ve tasarruf değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

Şekil 8. İstatistiksel araştırma süreci teması duyarlılık değer örneği

Sayfa 74'te yer alan ve Şekil 8'de gösterilen etkinlikte *Daha yeşil bir dünya için neler yapabiliriz?* anket sorusuna alınan cevaplar sayesinde duyarlılık değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

Sayfa 105'te yer alan *Müşteri Memnuniyeti Anketi Değerlendirme* etkinliğinde toplumda dürüstlüğün yaygınlaşması için doğru ve güvenilir olmanın gerekliliği vurgulanarak dürüstlük değeri kazanmalarını hedeflemiştir.

Sayfa 82'de yer alan performans görevinde kaynak (elektrik veya su) tüketimine yönelik tasarruf tedbirlerinin araştırılarak tasarruf değerini kazanmaları hedeflenmiştir. Sayfa 88'de yer alan örnekte bir ailenin aylık harcamalarının daire grafiği üzerinde gösterilmesi ve harcamaların karşılaştırılmak istenmesi durumunda tasarruf değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

Sayfa 63'te yer alan örnekte *Çevreyi koruma bilincini artırmak* ve *gelecek nesillere temiz bir çevre bırakmak çabasına yönelik çevre kirliliğinin kaynaklarını, nedenlerini ve sonuçlarını*

Şekil 9. Veriden olasılığa teması adalet değer örneği

Sayfa 175’te yer alan ve Şekil 9’da görülen etkinlikte 4 yüzü mavi renk, 2 yüzü kırmızı renk olan bir küp ile küpü havaya atma oyununda öğrencilerden birinin kırmızı diğerinin mavi renk seçmesi istenerek kırmızı ve mavi renk gelme durularında öğrencilerin alacağı puanlar üzerinden adalet değerini kazanmaları hedeflenmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin temel bileşenlerinden biri olan Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 5. sınıf Matematik Ders Kitabı incelenmiştir. İncelemeler sonucunda, matematiksel becerilerin kazandırılmasının yanı sıra öğrencilerin etik ilkelere uygun davranışlar geliştirmesine katkı sunacak pek çok ögeye kitapta yer verildiği görülmüştür. 2018 yılı Matematik Öğretim programında kök değer olarak 10 değer (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik) işlenmiştir (MEB, 2019). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde ise 20 değer işlenmiştir. Belirlenmiş olan değerlerin 9 tanesinin 2018 yılı öğretim programında yer alan değerler olduğu, bunlardan yeni programda sadece öz denetim değerine yer verilmediği görülmüştür. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde belirlenen 11 değere (çalışkanlık, estetik, tasarruf, sorumluluk, vatanseverlik, saygı, adalet, duyarlılık, özgürlük, temizlik ve dürüstlük) kitap içeriğinde yer verilmiş, 9 değere (aile bütünlüğü, mahremiyet, dostluk, sabır, merhamet, mütevazılık, sağlıklı yaşam, sevgi ve yardımseverlik) kitap içeriğinde yer verilmemiştir. Dolayısıyla ele alınan 5. sınıf Matematik Ders Kitabının değerler açısından oldukça zengin içeriğe sahip olduğu söylenebilir. Bu bulgunun aksine 2018 yılı öğretim programı kapsamında kullanılan matematik ders kitaplarında değerlere ayrılan içeriğin kısıtlı olduğu sonucuna ulaşan çalışmaların çokluğu dikkat çekicidir (Akhan, Subaşı ve Açıl, 2020; Akyol, 2023; Kılcan, 2020; Üreyen Çimen ve Özmantar, 2023).

5. sınıf Matematik Ders Kitabında en çok üzerinde durulan değer tasarruf, sonrasında estetik ve duyarlılık olduğu gözlemlenmiştir. En az ise özgürlük ve dürüstlük değerlerine yer verildiği gözlemlenmiştir. Adalet, çalışkanlık, saygı, sorumluluk, temizlik ve vatanseverlik değerlerine eşit sayıda yer verildiği tespit edilmiştir. Şahin ve Başgül (2018) ise ortaokul matematik ders kitaplarında en çok sorumluluk değerine, en az da hoşgörü değerine yer verildiği sonucuna ulaşmışlardır. Şahin ve Tuğrul (2020) ikinci ve üçüncü sınıf matematik ders kitaplarında en fazla sevgi değerine yer verildiği sonucuna varmışlardır. Uzunkol ve Karaca (2019) ise 3. ve 4. sınıf ilkökul matematik ders kitaplarında vatanseverlik değerine yapılan vurguların az sayıda olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca Kılcan (2020) 5. ve 8. sınıf matematik ders kitaplarında vatanseverlik kök değerine rastlanılmadığı vurgulamıştır.

Kitaplardaki değerlerin temalara göre dağılımları incelendiğinde, en fazla değer vurgusunun toplam 11 farklı örnekle Sayılar Nicelikler, ardından altışar farklı örnekle İstatistiksel Araştırma

Süreci ve Geometrik Şekiller-Nicelikler temalarında yapıldığı görülmüştür. En az vurguya ise sadece bir adalet değeri örneği ile Veriden Olasılığa temasında rastlanmıştır.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 5. Sınıf Matematik Ders Kitapları, değerler eğitimi içeriği ve yapı bakımından bütüncül ve bilinçli bir yaklaşımla ele almaktadır. Bu bağlamda 5. Sınıf Matematik Ders Kitabı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin değerler eğitime verdiği önemi yansıtan bir yapıdadır. Öğrenciler, matematiksel becerilerini geliştirirken aynı zamanda ahlaki ve sosyal değerleri de içselleştirmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, değerlerin matematik öğretimiyle entegrasyonunun öğrencilerin hem akademik başarılarını hem de sosyal-duygusal gelişimlerini destekleyebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin vizyonu ile uyumlu olarak, matematik dersinde bireyin sadece zihinsel becerilerle değil, aynı zamanda erdemli bir insan olma yolunda da desteklenmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, değer temelli eğitim yaklaşımının matematik dersi özelinde uygulanabilir ve etkili olduğu söylenebilir. Bu durum, öğretim programlarının yeniden yapılandırılması sürecinde bütüncül bir yaklaşımla disiplinler arası değer aktarımının önemine işaret etmektedir. Bu doğrultuda, öğretmenlerin materyal seçiminde ve ders planlamasında değer eğitimi bileşenlerini dikkate almaları, Türkiye Yüzyılı'nın hedeflediği nitelikli ve erdemli bireylerin yetiştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akhan, N. E., Subaşı, E., ve Açıl, F. B. (2020). Öğretmen adaylarının kök değerlere ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 115-134.
- Akyol, E. (2023). Kök değerlerin ortaokul matematik ders kitaplarına yansımaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi.
- Aydoğdu, M. (2021). *Değerler eğitimi ve uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çetin, İ., Mutluoğlu, A., Yazlık, D. Ö., & Erdoğan, A. (2021). Ortaöğretim dokuzuncu sınıf matematik ders kitaplarının kök değerler çerçevesinde incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(2), 715-732.
- Çimen, Ö. Ü., ve Özmentar (2023). M. F. İlkokul matematik ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Eğitim Bilim ve Araştırma Dergisi*, 4(2), 337-371.
- Demirtaş, M., ve Güner, S. (2022). 21. yüzyıl yeterlilikleri ve değerler bağlamında eğitim. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 55-69.
- Doğan, B., ve Gülüşen, A. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Dökme, K., veTuncer, B. K. (2022). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin değerler yönünden incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(235), 2085-2106.

<https://doi.org/10.37669/milliegitim.880197>

- Guba, E. G. & Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of qualitative research*, 2(105), 163-194.
- Karakuş, F. (2023). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde değerler eğitimi. *Milli eğitim dergisi*, (227), 12-28.
- Kılcan, T. (2020). Ortaokul ve imam hatip ortaokulları matematik ders kitaplarında yer alan kök değerlerin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(2), 248-266.
- MacIntyre, A. (1981). After virtue: a study in moral theory (Notre Dame, Ind. *University of Notre Dame (London: Duckworth, 1985).(1988), Whose Justice.*
- MEB (2019). *İlköğretim matematik dersi öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB (2023). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Tanıtım Rehberi. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications.
- Kılcan, T. (2020). Ortaokul ve imam hatip ortaokulları matematik ders kitaplarında yer alan kök değerlerin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(2), 248-266.
- Klenke, K. (2016). *Qualitative research in the study of leadership*. Emerald Group Publishing Limited.
- Özkan, U. B. (2019). *Eğitim bilimleri araştırmaları için döküman inceleme yöntemi*. Pegem Akademi.
- Özkaya, F., ve Duru, A. (2020). Ortaokul matematik ders kitaplarında değerler eğitimi kapsamındaki değerlerin yer alma durumlarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 43-67.
- Sungur, Z., ve Kaya, M. (2023). Değer temelli eğitim modelleri ve öğrenci davranışlarına etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 21(2), 101-118.
- Şahin, Ö., ve Başgül M. (2018). Ortaokul matematik ders kitaplarında sosyal değerler. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 90-104.
- Şahin, Ö., ve Tuğrul, K. (2020). İlkokul matematik ders kitaplarında sosyal değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(39), 173-208.
- Taşdemir, T. (2019). Ders kitaplarında değerler: Temsil, çerçeve ve eleştiriler. *Eğitim ve toplum*, 27(1), 88-102.
- Taylor, C. (1992). *The ethics of authenticity*. Harvard University Press.

- Teker, D., ve Ellez, A. M. (2022). Ortaöğretim matematik ders kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 1083-1098.
- TYMM Öğretim Programları Ortak Metni, (2024). MEB Yayınları.
- Karaca, D., ve Uzunkol, E. (2019). İlkokul matematik ders kitaplarının içerdiği değerler bakımından incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 5(2), 55-71.
- Yıldırım, A., ve Uçgun, D. (2020). Matematik eğitiminde değerlerin önemi: Kavramsal bir inceleme. *Eğitim ve Bilim*, 45(203), 121-138.